

www.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 16. у Сомбору 31. Августа 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред : сваког 15. и последнѣг, а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа едаред на месец.

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 и. на год.

Из упутства за приправнике и учитељ

(о науци читаня, писаня и о реалним струкама.)

(Свршетак.)

3. О реалним струкама. У науци земљописа повестнице и природословља ваља се на почетку ограничити на своју најближу околину и отачбину. Земљопис и повестницу ваљувек едно с' другим скопчати, и увек ваља она да овој подлог и основа буде; а притоме се ваља врло чувати од оних многих празних голих имена и од оних незнатних брѳва, као и од коєкаквих незнатних ситница. Увек се ваља најпре у својој соби ориентовати, па онда у кући, улици и месту, по имену, положаю, величини, знатним зданијама, и повестници места, по занимању становника са обзиром на производе, па онда по свези црквеној и политичној, и од поглаварства обштинскога пређи на срезко и окружно по околним селима и градовима. Брда и планине, реке и остале воде, историчке знаменитости, трговину и промет ваља већма на видело изтурити. Што год се даљ од своє постојбине упушта, то се ваља све већма на оно ограничавати, што е најважниє и најзанимљивиє; у свом месту све замаке, у свом срезу и окружию сва села, а у даљима само најглавнија места знати; па најпоследє ради јасниєг прегледа све уєдно скопчати. Свуда ваља све колко е можно сравњивати са своим; величину места, множество станова, производе и све остало, тим се болѣ све схвати и повтори. Свуда

воля и на власти, на уредбе и установе позор бацити: на власти црквене, парохие, протопопства, епископие; на власти грађанске: начелничства общинска, срезка, окружна, круновине и на државу; на власти войне: компаниску, регементску, бригаду, генералат и друго; на власти судске: местну, срезку ил окружну, и апелациону; на власти порезничке, и друге. Све ово има се колко год е можно на очигледно учити, и сасвим се чувати од наизустног ученя. Найпре валя на табли цртама нарисати облик места, па онда облик околине и онда далѣ упутити децу, да сама на своим таблицама то исто начине, найпре у већем, па онда у мањм размеру, и онда прећи на земљовиде обичне, како их по школама имамо. Све ово ученѣ и показиванѣ валя тако изводити, да се деци мили слушати и памтити, да заволеу то, и да тим побуђена буду да сама далѣ читаю и уче.

Прилежно повторавањѣ на краю сваког одсека неможе се доволно препоручити.

Има ли коб дете прилику кои атлас гледати, то га валя подстицати, да га што чешће лист по лист добро прегледа, главниа места да само тражи и да се ту са именима упозна.

Са приповедкама из повестнице код свию знатних места валя науку ову начинити живљом, приятном. — Природопис и уобште природословљѣ сасвим е занемарено, не само по обичним школама, него и у декоим препарандияма тако, да се о овой најкористниој и у живот найдубљѣ засецајућој струци, врло мало ил готово ништа незна. У овоме е нужно више плана и лепшег избора. Пре свега валя све природословно комађе из читанке добро и свойски проћи, где се такође највећма чувати валя од голог на изузет ученя оних сувопарних характеристика, класа редова, племена и др. Више валя упутивати децу на прилежно сматранѣ живота, постояня, развианя и паданя бар неких најпоглавитних особито органичких природних створова, на ньюво определенѣ у овом великом домостројству природе, на ньюову корист по люде, и по нашу околину, а притоме негубећи из вида целост природе, и неограничну милост творца и мудрост у наредбама. Гдегод е прилике за практичан рад, како што е овог свуда доволно, то валя како приправнике на приправничким заводима, тако и старию и млађу децу упутити, да сваку прилику употребе, не само заради врло спасоносног телесног вештбаня ни само зарад користи, него баш ради болѣга познаня и спремлѣня

деце за живот, а приправника за учитељ; зато е нужно, да се упуте и едни и други у земљоделску радњу, и да се упознају са вештиницама око неге воћа, око неге челе, свилене бубе и осталих у овом погледу најдубљ у живот народа засецајућих знања и вештина.

Крава.

(Едно предаванје из природописа уз Читајку у III разр. гл. Сомборске српске школе од Ј. Б. учитеља.)

I.

Драга децо! од данас ћемо почети најпознатије животиње описивати; па кои пазио и слушао буде, велику ће корист за себе за будући свој живот добити. Тако нам на прво место долази „Крава.“ Сваки од вас е краву већ видео, али ја ћу вам ипак ићну слику показати.

а. Описанје. Учитель држи и показуе слику краве и одпочне овим од прилике питањима: Шта е ово? прстом или чим другим показујући. Глава. — Како изгледа глава? Дугуљаста и ћошкаста — Шта све видиш на глави? Уста, ноздрве, очи, уши, рогове. — Шта има у устима? Зубе. — А на чему стоје зуби? На вилицама у деснима. — Шта још има у устима? Ђзик. — Какав е тзик? Ђзик е дугачак, широк па ђштар; може га и изплазити. — Нашто су крави уши, очи, нос или ноздрве, ћошка и тзик? Уши су да на њи чуе; очи да види; нос да мирише; ћошка да пипа; а тзик да куса. — Дакле по томе крава има као човек пет чувства: вид, слух пипанје, укус, мирисанје и осезанје. — Како се зове овај део тела? (врат). — Како изгледа врат. — А шта е ово доле? (марамѡца). — А да како се зове овај део тела? (труп). — Каквог е облика труп? — Дугуљасто округлог. — Шта све видиш на трупу? — (четири ноге, виме и реп). — Шта има крава на стопалама? (папке). — Како изгледа реп? — А да како се зове ово? (кукови). — Чиме е тело покривено? (длаком). Каквих има крава по боји? (бели, црни, жути и шарени). — Ђли кои од вас видео како крава леже? — А да како устает? (Леже спуштајући се на предње ноге, на ове и устает). Какав

јој е ход? (Лаган, али може и трчати и скакати). — Шта ради гласом? (риче). Крмаче се прасе, а да како долазе краве на свет? (теле се). — Како се одрањује теле? (С почетка неко време сиса а после пасе). — Како се зове мушко теле кад одрасте?

б. Полза. Да видимо децо од какве нам е користи крава; шта нам дае она за свога живота? (Млеко, од овог се прави сир, масло скоруп. А нашто нам е кравља балега? (Балега е за гноєнѣ вртова и њива). Шта добиямо од краве, кад ю заколю? (рогове за чешлѣве; кожу за обућу; длаку за туткало и другу потребу; црева за жице на гуслама; месо за ело). Видите дечице од какве е нама велике користи крава, па ко њу држи и око њѣ се труди, тај има годишњи бели смок, па још од тога толико продати може, колико му е за издржаванѣ краве нужно. Кои е видио код месара распорену краву? Па умеш ли казати шта е из нутра у краве? (Кости, срце, цигерѣца, црева, бурази, месо, крв, и т. д.) Каква е крв? (првена па врућа).

в. Рана. Да видимо како се крава рани. Нека ми каже Миливой, како у нас краве ране? (Понајвише их тераю на пашу или код куће ране). Шта мислите које е од тог двога болѣ? — Пасти их е болѣ, паша е природнија а у пољу су и здравие и веселие. Но ипак би по краве пробитачније и по газде хасновитије било, кад би сво оно полѣ, што се за пашу оставља, орано и посејано било. Шта вам се чини, зашто би то по краве било пробитачније? (Удесније се ране код куће; више млека даду; код куће се од непогоде болѣ сачувају; остане више љубрета). Ко их на пашу пушта, тај нека им одреди комад землѣ, па нека их непушта далѣ док тај комад не опасу. Е ли свејдно ил их ближе ил далѣ на пашу терао? (Што далѣ то мањ млека, што ближе то више.) — Сачиме се код куће ране? (Сламом, сеном, коренѣм, кромпиром, кукурузовином). Још се оне ране и травама као што су: првена польска детелина, и граорица; добро е и лишће од багрена; али највише и најслађе млеко буде од зелене кукурузовине, кромпира, кравлѣ репе, и олайн погаче. Каква треба да е рана? (Здрава чѣста и неукварена). Ели кои опазио шта крава с раном ради, кад ю прогута? — Она прогутано ело наново у уста поврати па тек онда сажваће и поједе). То се зове преживати. Ваља ли много ране кравама дати? (Болѣ мањ па чешће). — Шта раде люди кад се крава

обеде? — Коя е вода за краве найбоља? (Текућа е понайбоља).
 Зашто се дае и соли кравима? Кое е најглавније средство за
 кравие здрављ? (Чистоћа и умерено и уредно даванѣ шиће).
 — На како треба држати кошару, попла, ясле? Како саму
 краву? Кое е место најболѣ за краву? (Суво, умерено топло
 и где има доста светлости). Како валя с кравом поступати?
 и т. д.

(Продужиће се.)

Преглед историје васпитавања

ПО ПРОФЕСОРУ РИКУ И ЈОШ НЕКИМ ПИСЦИМА

израдио Др. Димитрије Матић. Први део.

У Београду 1866.

Врстни радни на пољу наше књижевности Г. Димитрије
 Матић започео е на свѣт издавати своје обширно дело под
 насловом „Наука о васпитавању“ а први део тога дела:
 „Преглед Историје васпитавања по професору Ри-
 ку и још неким писцима,“ већ имамо у рукама. Можемо
 нашем народу честитати, што е ову ваљану књигу добио, а
 још се већма радуемо, што се из предговора види, да ће ско-
 рим следовати и сама наука о васпитавању и поуци деце мале
 и одрасле и мушке и женске у основним и средњим школама,
 и омладине у великим а и у стручним школама, као што су
 учитељске и томе подобне школе, и желимо од свег срца
 господину писателю здравља и волѣ, да што пре ово започето
 дело, кое е код нас у новие доба прво у ову стручну ли-
 тератури, — продужи и на благо Србскога народа доврши.

У новоизшавшој књизи Г. писатељ у свему се придр-
 жавао дела познатог педагогичног писатеља, одпре бившег
 пастора Рика (Rieske), уметнувши врло вешто у преглед
 школа у средњему веку, чланак: „Поглед на Словенску обра-
 зованост.“ Овај чланак е по нас србске учитељ напоје врло
 важан, с тога признавајући с благодарношћу труд г. писатеља
 на израђењу целог дела, ради смо читатељ наше засада
 упознати само са овим чланком. У нѣму се споминѣ најпре
 благословено делацѣ Славенских просветитеља св. Кирила и
 Методия. Затим се говори о упливу византиске образованости
 на просвећенѣ Бугара, Срба и Руса посредством едне и свима

общите Старославенске књижевности, о писцима народним почевши од Стефана првовенчаног и св. Саве, па до Ђурђа III. Брајковића последњг Деспота Србског, когга Србска Историја још до сада нештампана лежи међу рукописима патријаршеске Библиотеке у Карловцима. За доказ да е писменост србска распрострта била наводи се, како е Руски цар Иван Грозни проручивао владоцима, е којима е у преписки стајо, да недописую с њим латински и немачки, него србски или чешки, ер му другче нема ко читати. — Спомињу се у поменутом чланку и прве штампарије србске што се на измаку XV и у XVI веку подиггоше у Млеткама (1493), на Цетинју (1494) у Горазду (1529), у Манастиру Рујанском (1537), у Милешеву (1544), код Мркшине Цркве (1562), у Арнаут Белграду (1552), у Скадру (1563), у Трговишту (1512). —

Потом показуе нам Г. писатељ, како су у прошла времена у народу србском сву науку заступале народне приче, пословице и дивне народне песме. Мудрост и практичну филозофију народну сведоче срб. пословице, од којих неколицину из збирке Вукове наводи. Доказуюћи како су и у коме духу добре Србскињ своју децу васпитавале, говори на стр. 60. ово: „Какав узвишени морал налазимо у савету матере Краљвића Марка, која полазећем сину, да каже на коме е србско царство, говори: „Болѣ ти е изгубити главу него своју огрѣшити душу!“ — Сва душа народа србског огледа се у тим речима матере србске. Каквог е осећаня био син таке матере, показуе се и у том, што кад е душмана свога, Мусу Кесецију, на мегдану свладао, као што песма народна говори, жалио е: „Ће погуби болѣга од себе!“ Каква е разлика између оваког осећаня и оног поступка славнога грчког јунака Ахила, кои мртво тело убиеног свог противника вуче и злостави“. Закључуюћи чланак овай вели Г. писатељ: „Душеван и друштвен живот србског народа огледа се у овай науци познате наше народне песме: „Чини добро за живота, поштуй брата стариега, и тебе ће млађи твои; у добру се непонеси, а у злу се непоништи; на туђе се нелакоми.“ Такој науци попрплѣной из самога живота обичне су последице: природна прѣстота, искреност, гостопримство, поштењ, одважност, јунаштво, любав према својој земљи и завичаю.“ —

Неговорећи више због оскудице домаћих извора о васпитавању код источних Срба, наводи г. писатељ по летопису „Дубровник“ податке о васпитавању младежи у Дубровачкој слаבודној общини,

која би и данас нама за узор домаћег, грађанског и црквеног васпитавања служити могла. Податке те узећемо прилику читањем наших других пут обашка саопштити.

Цела историја васпитавања поделљива је на 35 параграфа, у којима се излаже васпитавањем од старих и нових народа, и васпитатељска начела древних философа и знатних педагога из последња четири столећа, почевши од Јована Штурма па до Песталоције, с погледом на радњу Пјетиста Филантропа и Хуманиста.

Вредно је навести што г. писатељ у предговору о васпитању говори: „Бринемо се о деци да су здрава и мислимо да смо тим учинили све што треба. Но не мања је брига и о томе да децу добро васпитавамо. А темељ је томе домаће васпитавањем. Ђр оно чему се деца науче у првом добу, онако је као оно запис у кори дрвета, који траје док је и дрвета. С' тога нам се ваља старати, да још од тог доба усађујемо у њих све што је лепо и добро. Наравно да и ту нису довољне само речи, него требају и добри примери родитеља, да се деца могу угледати на њих. Децу треба непрестано озбиљски поучавати и исправљати у свему што приметимо да њих добро, те да их познамо са дужностима, које ће у свету за живота имати, а особито да покрећемо у њима вољу к' раду, истини и свакој честитости; да их навикнемо на поштен прост и радан живот, па да им још из малена омрзне лаж, леност, раскош, и разметанјем, та несрећа, која као што видимо, читаве породице непрестано баца у највеће зло и упропашћује их. — Добрим васпитавањем, истинском науком и поштеним животом, ваља нам се челичити, те да смо кадри прегнути за великим начелом народности, које сада у свету мах отима, и по коме ево видимо, да срећни народи уједињавајући се оснивају своју величину.“

У последњем параграфу при завршетку Историје васпитавања, читамо изражену жељу г. писатеља, да се што скорје у Србији учитељска и економска школа заведе. Ову жељу врстног г. писатеља подупиремо и ми, с тим, да би по мишљењу многих родољуба нужно било, да правителство кнежевине српске што пре пошаље неколико одабраних изучених гимназиста или богословаца у Сомборску српску учитељску школу, да се ту изобразе за ваљане учитеље, пак да потом у Србији отворе школе за углед, у којима би се остали старији учитељи наочигледно упознати могли с разумним методом и с во-

ђенѣм школе и где би и народ тамошњи уверити се могао о правој користи, коју му школа доноси.

Нашто браћи нашој у кнежевини експериментирањѣ у овом погледу, кад. имаю овде готов педагогични завод, у коме би се за овај први мах њихови учитељи ваљано изобразити могли, па би нам школа и тамо и овде у једном духу, у духу православне вере и миле наше народности напредовати, процветати и на право образовањѣ целог народа србског служити могла.

Да е време наступило, у коме болѣ и удесније ваља уредити одношај између цркве и школе, између свештеника и учитеља, у томе се слажемо са г. писателѣм подпуно. Само му учтиво приметити имамо, да по миђњию нашем једно е од главних услова среће и напредка нашега народа: васпитавањѣ у духу свете Еванђелске Науке и сходно светоме Православию, кое се сложно и болѣ него досада у цркви и у школи, на дому, и у држави србској неговати има. Садашњѣ, по изгледу може бити прилично, али у самој ствари, како смо од очевидаца извештени, не баш најболѣ станѣ народних школа у Србији нимало неоправдава оно начело, по коме се школа тамо за искључиво правителствени завод сматра и од цркве све већма одтуђуе. — Црква наша Православна васпитавала е матере Србске и Србство, у оном духу, кога г. писатељ на стр. 60 а 68 преузноси; та св. црква сачувала нас е за време четирстолѣтнога робства; јоу би ваљало да правителство и старешинство у Србији болѣ пазѣ и заштићуе, јоу да подиже и е њоме у свези и у заједници о религиозно моралном образовању и о правој просвети народа, да се стара, пак ће онда само у том истом духу и правцу радећа школа болѣ плодове приносити, него што их засада тамо доноси. Нека браћа наша за пример узму старо Србско и Дубровачко васпитавањѣ, нека проуче начела Коменскова, Локова, Фенелонова, Франкова и Песталоцина, — од којих се нека и у књизи тој находе, — нека посмотре шта е Швајцарску, Нѣмачку, Енглеску и Сѣверну Америку подигло до садашњѣ слободе и просвете, пак ће се уверити, да е само ваљано васпитавањѣ у духу вере, побожности и моралности, у цркви у школи и на дому, кадро и нас сачувати и унапредити не само у побожности, него баш и у слободи и у свима другим врлинама правним, умним и стварним! —

Нека нам се незамери, што ово неколико речѣ поводом

приметбе у књизи на страни 113. под ** проговорити морадосмо.

У осталом добру ову књигу препоручуемо најбољ свима нашим учитељима свештеницима и родитељима, да ју набаве и да се њоме користе. Књига је штампана новим (Вуковим) правописом, у Београду у државној штампарији на 115 стр. у осмини на врло лепом папиру. — Дай боже да се овом књигом отворе двери педагогичној књижевности у народу нашем.

Шта мора знати онај, ко хоће да у препарандио примљѣн буде?

Дирекција препарандије у Либенталу иште:

1. Из веронауке: точно знањ библичких приповедака старог и новог завета, колко је више можно у библичким речма, и точно разумеванњ великог катихисиса верозаконског.

2. Из езикословља: да уме комађе лакшег садржај течно прочитати и са удесним гласударенјем и изразом; да уме прочитано казати ил приповедити; да уме прочитану приповедку писмено ставити, и у томе саставку да не буде грубих погрешака противу синтаксе и правописа ни у знаковима (интерпункцији), да уме опис познатог коег предмета прегледно и у добром реду саставити; да уме сваку песму у прозу пренети; а шакопис да је читак чист и прост без шара.

3. Из математике, да уме сваку задаћу из 4 основна вида са целим и разбиеним простим ил вишеименим броевима лако решити; и из геометрије да све о линијама, угловима, пољима и телима што је за ових основно мерењ нужно, и да уме то све слободном руком лепо нарисати.

4. Из земљописа и повестнице, да зна на географичкој карти своје постойбине све ситнице, од оне државе све крупније, а од Европе најкрупније ствари одма нађи; да уме главне облике кредом на табли напамет начинити, кад их је најпре добро на карти уочио. Из повестнице да зна бар све оно, што се у свакој доброј читанци за реалне школе о овом предмету налазе.

5. Из природословља да зна оно, што се у болјим читанкама за реалне школе о овом налази; да уме све познате животињ растинј и минерале описати, и најглавније о књи-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ови користи, шкоди и употребленю казати. Исто тако да познае све обичне појаве у природи и да их уме изјаснити.

6. Из п е в а н я, да уме све црквене пјесме изузевши најтеже без великих погрешака јасно одпојти, а тако и неке народне пјесме. Текстовете од цесама мора на изуст знати и разумевати.

Овде имамо додати, да спреманѣ за приуговорничку школу по Немачкој другачије иде, но код нас. Тамо мора сваки, ко ће у препарандију примљѣн да буде пре тога 1, 2 и 3 год. дана код учитеља ког спремити се; а није допуштено сваком, но само највештиим учитељима приправнике справљати. Код ових морају све за учитељство прописане науке теорет. и практично учити и сваке год. пред дистрикт. управителѣм устмени и писмени испит полагати, па тек кад су се овде спремили и уздају се, да ће моћи примити испит на препарандију положити, онда овамо долазе и слушају курс по 2 ил 3 год.; али ни после препарандије не могу одма самостални учитељи бити, већ буду по 1 ил 2 год. учитељски помоћници, подучитељи, и онда и то после положеног практичног учитељског испита постају самостални учитељи, а гдекоји од њих добију одма и право, да могу и оне приуговорљивати, кои хоће у препарандију примљѣни да буду.

Д о п и с и.

Ј. Из Шайкашке 4. Августа. (Учитељски састанак.) Ми смо и ове године као и сваке — ово 8 год. — од како г. Димића за директора имамо држали по неколико дана конференцију. Али пређе без великог успеха, ер е на њима све оно говорено што е за учитељ, као: математика, природословие, физика, ђеографија, а из педагогике и метода кад врло мало а кад ни спомена није било. А ако се мислило да е и то нужно, што већина учитеља није имала прилике преднаведене предмете учити, а будући и деца морају и о њима поред читања поњати имати; то е ипак далеко нужднеје било, нови метод кога ни едан учитељ између нас није учио као и нови начин предавања катихисиса, да чуємо. — Но ове е године тек прави учитељски сбор био.

На овом собору кои е два дана трајао, присуствовали су окром пречастног г. Проте Жабальскогъ — кои јошт ни едну год. није пропустіо да о главном испиту са г. управителѣм све школе не походи

— и г. референт мајор Гетлихер, нѣгов адлатус Вуиѣ. Аудитори Ми-
тровић и Кретић; пензионирани мајор Стеин од Сомбора, жетно свеш-
тенство, немачки обрлерер, неколико трговаца и других родолюба.

Први дан у понедељник пре подне пошто г. директор у бесе-
ди разложи задатак наших школа, и особито препоручи религиозно-
морално васпитавањѣ деце; позове он г. Милана Јовановића чуруш-
ког учитеља, кои е са своя два ученика одређен био, да из науке
христ. и то из I. члена вере и 5 Божіе запов. за углед онима учи-
тељима кои јошт нису тако предавали, предаванѣ предузме. Овај се
господин у предавању тог предмета особито одликовао, тако, да не
само сва она питања, која су у Шк. Листу год. III. изложена, питао е
— него и још више примера и науке изводио и питао, а деца оти-
мајући се слободно и са осећањѣм одговарала, да смо се сви учитељи
и гости дивили. За тим су слѣдовале приметбе од учитеља но врло мале
и незнатне.

После е држао испит г. Ковачевић учитељ Ковильскій са нѣгова
три ученика изъ славенског толковања и рачуна. Толковала су деца
апостолы и псалтирь ди е кои учитељ хтео да отвори књигу. Тол-
ковано е добро а да су деца заповедни глагољ од причастія разли-
ковала и болѣ би. Затим су иста деца напаметъ умножавала и делила
са вишеимен. целим бровѣма, па су остатак у разбѣвѣня претварала,
и ове скраћивала и разширивала. Ово е тако брзо ишло, да нико од
слушаоца нѣ пре могао исти задатак изнаћи. Писмено су дружевни
рачунѣ израђивали и то брзо и добро.

После подне читане су приметбе, кое е г. директор на конспекту
сваке школе водио, те е том приликом онима, кои су у ком предмету
добро успѣвали, јвна благодарност изјављѣна а лошии опоменути су и
на болѣ прилѣжаніе подстакнути.

Напоследку е г. управитељ казао да су уобште успеси врло добри.

Овога дана у вече у 7 сати држано е по жељи неких любитеља
пѣніе црквено. У вторник пре подне претресано е упутство, по ком смо
се до сад имали владати, и против кога су неки учитељи били. Най-
пре е г. директор признао да е упутство и расположенѣ часова, са зна-
нѣмъ и изъ искуства оних учитеља, кои су у ком предмету особито
успѣвали покупио и саставио. Па поклем рече, неки забављаю
то ћемо сад поправити. Код молитава рече, да су се приликом испита
многи гужили, да немогу све молитве за годину да сврше, дакле да се
остави неколико за 2. годину. Ово су стари учитељи подпомагали ту-
жећи се, да мораю деца говорити: „тыбжена — у спу и преко очю“
и т. д. Али су троица од коих е едан поменути Чурушкій учитељ
побили то, зато е остало по старом. —

За овим е предлагао и г. директор по нѣговом увиђеню да се најпре
Заповести Божіе па онда Вѣрую, дакле најпре о любви па о вери учи,
што би рече практичнѣ было: ерѣ код заповести маиѣ има примера
да се пита. Ово е опетѣ већина усвојавала што су заповести старѣ
од вере, па тако могле би се оне I. теченія а вера II. свршити. Ре-
чена троица противила су се томе, доказивајући, да као што надежда за
любави слѣдуе, исто тако да и вера любви предходи, а да е вера пре

заповести была, то и 11 глава на Евреима потврђује: „Вером Аврам, Јосиф . . . Мойсей велик бив . . .“ па и христос е онима кои су веровали у нѣга љубав чинио, и целио их. А ако више штофа код „вѣрују“ има за сродна и удесна изреченија више се и зими може нег лети научити. Ово е на миг г. проте прекинуто.

План за ученѣ писаня, читаня и рачуна ние поправлѣн већ е по старом остало. Код пѣнѣя почем су се неки приликом испита тужили, да немогу све прописане ирмосе научити, питао е г. управитель колко кои мисли да може. Тителски мушки и сви женски учители били су за све ирмосе, Лочки и Ковильски за 6. ирмоса. Овде се опозиција ние могла уздржати да се оваки ярам усвои, него кад никако г. управитель да попусти да се ни еданѣ неучи, даду гласѣ за ускршњи и преображенски. После дуге препирке и жалбе од маѣине, да се слабо за тропаре воскресне и светитељске кои узрок воскресеня и живот светителя являю мари да деца знаду, а да све ирмосе ков ни учители незнаю ние лако научити, препоручи г. управитель да колко кои може нека толико учи, што више то бољѣ. Али да се што више деца са осмогласником упознаю и гласове да уче.

После подне држана су предавања, сами учители питани су и одговарали, најпре лошии код кои е у ком предмету слаб испит био.

Вредно е саобштити вам и то, да наше общтине сваке године окром подвоза учителю по 1 ф., а г. директору по 5 ф. на данѣ док норма трае даю, а било е кад смо 5 и 8 дана држали норму. —

М. Из Шайкашке. Немогу пропустити — премда сам се за-
каснио — да милом роду мом несаобштим, каква е црквена свечаност
ове године на Ђурђев дан у Тителю била. Тога дана о јутреню преч.
г. Атанасие Поповић свештеник яви народу, да ће се носити литија на
жита, и позове родителѣ и старешине да сви с своим млађима у цр-
кву на службу Божию дођу. Ово неколико свештеникових речи троне
яко народ, и тако кад у девет сати звона зазвоне, са свию страна ва-
рошице сакупи се народ у храм Божии. Кад се служба поче помислио
би човек да е у неком анђелском друштву, на кое нас опоминяше и
побуђиваше умилно служенѣ свештениково, кое бияше са одушевле-
нѣм, вољом и светом ревношћу. Пошто се литургия сврши, опомене
свештеник люде, да би за време литие у сваком обзиру били примерни,
и на срце им стави, да како у скупу пођемо, тако у скупу и натраг
у храм да се вратимо. — Учители овдашњи у најболѣи ред децу ставе, коя
су путем умилно пояла. Литија е траяла до близу два сата а може бити и ви-
ше ер су жита подалѣ од вароши. Но поштованоме свештенику небия то
далеко, ер га пастирска ревност, и побожност одушевљаваше. — Кад
дакле приспесмо на жита, ту е желю народ само до свога духовнога
пастира допрети, да слуша речи Божиег Еванђелия, и свете молитве.
Са жита се сав народ у најболѣм реду врати у цркву, где свештеник

даде одпуст благодарећи на послушности, и светуюћи да се свагда тако лепо владају, а народ га предусретне са ускликом „живио.“ —

Из овога се види, шта може благо поступањѣ и отачаски савет духовних пастира код доброг нашег народа учинити.

Школске вести.

ИЗ СРБСКЕ ПРЕПАРАНДИЈЕ. Школски течај у Сомборској Србској Препарандији, по свој прилици ће се као обично 1. Октобра започети, што ће се од стране дотичне управе завода тог своим путем објавити. За сада пажљивим чинимо све родитељѣ и старатељѣ, кои имаю синове што се у реалкама и гимназијама уче, на ту околност, да се у народу нашем добри учитељи врло траже, а мало их има. Тако ове године изишло е из другог приправничког течаја само 16 савршених приправника а има у самоме провинцијалу Бачком и Банатском у овај мах двапут толико упразњених учитељских места. У осталим крајевима врло мало имамо учитеља, кои су препарандију како ваљ свршили. С тога би они родитељи добро чинили, кои би синове своје у овај завод на науку дали, где би се они у духу своје вере и миле народности воспитавали, и где би за две године дана до сталног и вечитог ухлебљена доћи, па што е најважније, целог живота народу свом верне услуге чинити могли.

Нека се дакле дична омладина наша што у већем броју сакупља у овај чисто србски завод, да се ту приправља за службу учитељску, службу нийсветнију и најполезнију. Сваки кои приправником учитељског звања бити жели, мора донети сведочбу да е шестнајсту живота годину навршио, да е подпуно здрав, и да е барем трећи реални или четврти гимназиски разред с добрим успехом свршио. Осим тога мора још сваки овде положити примни испит из молитава, науке вѣре и библичних повести, из правилног и разумљивог србског читанја и писанја, и основног езикословља, из црквено славенског читанја, из рачуна напаметног и писменог у сва четир вида са целим бровњма и с разбитцима, из црквенога појанја у колико се ово у болјим основним србским школама учи, притом још и из обштег земљописа и основне геометрије. Препоручуемо дакле да се из ових предмета сви кои су ради у завод овај доћи, брижљиво приправљаю, ер без тога преко нужног знанја неће се нитко за приправника примити моћи.

ИЗВЕШЊЕ О КР. УЧИТЕЉИШТУ У ЗАГРЕБУ. На концу школске године 1866 издано е „Извешње о кр. учитељшћу и главних учинах слоб. кр. и главнога града Загреба.“ На челу извешња овог штампан

е краси говор многозаслуженог управителя свию ових завода г. Франѣ Клајна, пригодно отворења нове главне учione (већ треће у Загребу) дне 22. Листопада 1865. Затим слѣдую школске вести е лѣтописом ових учевних завода е пописом учительског особља и предаваних предмета.

У училишту предае г. Симо Баленовић свештеник науку вѣре педагогию и дидактику; г. образујући учитель Скекдер Фабковић руководи езикословну и стварну обуку, рачуство, польско господарство и практичну обуку. Г. Управитель обучава приправнике красопису; г. Людевит Модец учитель главне школе судѣуе као учитель рисања и земљомерства, а г. Ватрослав Лихтенегер обучава приправнике у пѣваню и оргуланю. Јавни испити су држани у училишту 7 и 9 19, 20, 21, 23, и 24 Српня. У првом течаю било е 35, а у другом 25 приправника. Допунительни испит положише 14 особа. Идућа школска година почеће се у овим заводима 1. Листопада 1866.

НОВО ДЕВОЯЧКО УЧИЛИШТЕ У ПЕШТИ. Малена, али за право свое благо веома одушевљива реформатска община у Пешти, која е пре 16 година само једну основну школу имала, има сада у средини својој богословски завод, велику гимназију, четвороразредну мушку главну школу са 4 учителя, и четвороразредну девојчку школу са два учителя, која у две дворане сваки по два разреда обучавају. Честита община ова увиђајући, да е за грађанске девојчице од десете године па до савршенога узраста нужно висше воспитанѣ и обучавањ, и желећи да јој се кѣри у духу свое вере и народности воспитавая а од туђинства сачуваю, недавно е заключила, да установи велико девојчко училиште и воспиталиште, у коме ће се одрасле девојчице наукама, женским пословима, и домоводству учити, а у верозакону, родољублю и у врлинама, кое женску као будућу домаћицу, супругу и матер красе брижљиво воспитавати. Прве а најотмение госпође у Угарској купе прилоге на овај завод, кои ће скорим у живот ступити. Но и дотле док се заклада (Фундација) за овај завод нужна не скупи, учинила е поменута община договор са едноверкињом својом управительком приватног девојчког воспиталишта у Пешти Гђ. Розом Калочанном, по коме ће се у Септембру ове године у њеном заводу висша школа за реформатске девојчице отворити. — Проповедник и душепопечигель общине г. Павао Терек душа е овога подuzeћа, њму се највише захвалити има, што се идеја о великом девојчком училишту у поменутој общини пробудила, и што ће се она скорим остварити. Дай Боже и Србству оваке пастире, и овако одушевљенѣ за свое право благо.

ВОСПИТАЛИШТЕ ЗА ГРАЂАНСКУ ДЕЦУ У ПЕШТИ. Познато е читателјима овога Листа, како е добротворно друштво племенитих госпођа у Пешти недавно о своме трошку установило воспиталиште за сиротну децу женску. Сад читамо у Пештанским листовима јављу, по

којој ће се од 1. Септембра идуће године примати у овај завод осим сирочади, и друге грађанске и земљдѣлске кћери по годишњу плату од 250 фор. Девочице ове уживаће у заводу сву негу, рану и воспитанѣ, као и остала деца коју друштво издржава. Школа завода овог поделује се на два основна разреда и на трећи виши разред у ком се одрасле девојчице за домаћи живот, особито пак за домоводство приправљају. Васпитанѣ и ученѣ бива у духу верозакона и благонравности. Осим читаня писаня рачуна и обштих основних знања, уче се деца основима лучбене науке, по којој практично уче вла стотовљавати, сапун кувати, свеће и оцат правити, закиселјавати мля, лебац месити, и друге послове домаће разумно одправљати, као краве држати и музти, домаћу живад запаћивати одранјивати, и кљукати. Од ручних послова уче ове девојчице плести (штрикати), билѣжити (мерковати), мрежити или промалјавати (хекловати), рублѣ шити, халјине женске и дечне кроити и шити, сваке врсте плетива и тканице крпити и белим везти (штиковати). У обште се у овом честитом заводу на то иде, да питомице њгове постану ваљане и добре домаћице, које ће кућу умети држати, и унапредити а децу своју побожном поштенем и трудољубивом животу воспитати. Ђзик ученя у заводу е мађарски а предае се и немачко читанѣ и разумеванѣ. Науку вере предају катихете по разлици вероисповеди. Ко жели у овај ваљани завод своју кћер на воспитанѣ дати, има се пријвити код подначелнице добротворнога друштва удове госпође Дамянићке у Пешти, у семинарској улици под бр. 1. — Родољубце наше у Пешти овим умољавамо, да о овом заводу и другим тамошњим воспитатељним заводима у Лист овај јављају, како би се и код нас већ еданпут на тај начин о благу потомства радити почело.

ПРИЗНАВАНѢ ТРУДА. Поглаварство сл. кр. града Сомбора уверивши се из известия местног управительства школског, да е госп. Никола Томић учитељ I. разреда у девојчкој школи Сомборској, 14 комада штица за прво вештбанѣ у познаваню писмена и спаяню ових у слокове и у речи, своим трудом, методичним правилама сходно, вешто и калиграфично написао, и ове о свом трошку на платно разапети давши девојчкој школи овдашњој вечито поклонно, — изволило е поменутом г. учитељу писмено признанѣ дати на овом лепом и на напредак учеће се младежи смерајућем дару. Штице о којима е овде реч списане су по упутствима у Школском Листу од прошлих година. —

КАТИХЕТИЧКА ВЕШТБАНЈА. У Горњокарловачкој малој Гимназији учише се ове године само 10 Србаја. Они заедно са осталим ученицима из различитих тамошњих школа — осим из раковачке реалке, — скупљаху се сваке недељ у 8 сати изјутра у србску школу, где им ревности вероучитељ њихов преч. г. Никола Беговић Евангелие и Апостол толковаше и пѣние предаваше. Добри ученици бележили су предаваня из толкованя евангелија и послали су нам неколико од

ових бележака, које ћемо скорим читатељима у Пријатељу Срб. Младенци саопштити.

НОВА СРЕСКА ДЕВОЈЧКА ШКОЛА. Честита община Вуковарска, добро знајући да се боља будућност народа на добром воспитувању девојчица као будућих матери оснива, подигла је нову србску девојчку школу, за коју потребује ваљачу и изображену учитељку. За плату распитати се може код поменуте общине. —

УПРАЗЊЕНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. У Добринци, плата 210 фор.; 20 пож. жита; 10 пож. кукуруза; 6 хв. дрва; 6 фун. свећа и стан.

У Краљевци, плата: 168 фор. 20 пож. жита; 6 пож. кукуруза; 6 хв. дрва, 6 фун. свећа, слоб. стан и врт. —

У Путинци плата: 126 фор.; 20 пож. жита; 10 пож. кукуруза; 3½ хв. дрва; 6 фун. свећа. Молбенице на Архиепископску конзисторију управљене, поднети се имају до 10 Септ. Г. Проти у Митровицу.

У Марадику с пл. 126 фор. 12 пож. жита и толико ситна кукуруза, 2 хв. дрва, 3 хв. сламе, 12 фун. свећа и стан.

У Осеку плата 525 фор. и право на пензију.

ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. Преч. Господин Урош Милутиновић Протопресвитер Митровачки и окружни школски надзиратељ изволио је фонду Школ. Листа приложити 1 Фор. а. вр.

О б ј а в а.

На основу в. наредбе кр. угар. намест. Савета од 26 Авг. о. г. бр. 60,113, овим се јавља, да ће се учитељски испит у овом заводу тек на свршетку идуће 1867 школ. године држати. Упућују се дакле приправници II. течаја, као и Г.Г. учитељи и учитељке, који дозвољенџ имају за полагањџ учитељског испита, да ће такови на свршетку Јулија 1867 положити.

Од Управителства кр. јавног учитељско-приправничког завода србског.

Издаје и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.